قفسه

سایه سهیلا انصاری

درباره «سفرهایم با خاله‌جان»؛ اثر «گراهام گرین»

«گراهام گرین» در «سفرهایم با خاله‌جان» ما را به داستانی معماگونه می‌برد؛ گاه با زبانی طنز قصه را پیش می‌برد و گاه اتفاق‌هایی که در زندگی «خاله‌آگوستا» و «هنری» افتاده را به‌طرزی دردناک بازگو می‌کند. داستان، سرشار از هیجان و پر از معماهایی‌ست که در تمام سفرها کشف می‌شود. «گراهام گرین» (۱۹۰۴-۱۹۹۱) یکی از بزرگ‌ترین رمان‌نویسان قرن ۲۰ بود. زندگی حرفه‌ای خود را با دبیری روزنامه «لندن تایمز» شروع کرد و با چهارمین رمانش؛ «قطار سریع‌السیر شرق» در سال ۱۹۳۲ به معروفیت رسید. طی ۶۷سال کار، متجاوز از ۲۵ رمان نوشت. از معروف‌ترین رمان‌هایش می‌توان به «قدرت و جلال»، «آمریکایی آرام» و «کنسول افتخاری»، اشاره کرد. در رمان «سفرهایم با خاله‌جان»، هنری پولینگ (رئیس بازنشسته بانک) در مراسم تشییع‌جنازه مادرش، بعد از پنجاه‌واندی‌سال به خاله هفتاد،هشتادساله‌اش برمی‌خورد. طولی نمی‌کشد که او هنری را ترغیب به ترک سوت‌وود، گل‌های کوکب و همسایه‌ها می‌کند تا در سفر به برایتون، پاریس، استانبول، پاراگوئه و ... هم‌سفرش شود. هنری دراین‌سفرها؛ با هیپی‌ها، جنایتکاران جنگی، جاسوسان سیا و ... معاشرت می‌کند و زندگی کسالت‌بار حومه شهرش دستخوش تحول می‌شود. او با کنجکاوی‌هایی که از خود نشان می‌دهد، به رازهایی درباره زندگی خاله‌اش پی می‌برد و جزئیات داستان‌های «خاله‌آگوستا» را برملا می‌کند. خاله در بخش‌هایی از قصه درباره عموی هنری (جو) که متصدی ثبت‌نام مسابقات اسب‌دوانی بود، صحبت می‌کند. جو عاشق سفر به دور دنیا بود؛ اما دچار سکته مغزی می‌شود و سفرش به‌طرز عجیبی تغییر می‌کند که با خواندن این کتاب، به سفر عجیب‌وغریب جو پی خواهید برد. در بخش‌هایی از داستان نیز هنری درباره پدرش و نحوه مرگ او و جایی‌که دفن شده، از خاله‌اش سؤال‌هایی می‌پرسد و هرچند به جواب‌های قطعی دست پیدا نمی‌کند؛ اما برخی از کنجکاوی‌هایش رفع می‌شود. در بخشی از آغاز کتاب می‌خوانیم: «خاله‌جان آگوستا را برای اولین‌بار بعد از نیم‌قرن‌واندی‌سال در مراسم تشییع‌جنازه مادرم دیدم. مادرم وقتی مُرد، داشت پا در ۸۶سالگی می‌گذشت و خاله‌جانم ده،دوازده‌سالی از او جوان‌تر بود. دوسال‌پیش، با حقوق مکفی و پاداش بازنشستگی اجباری، از خدمت در بانک کناره گرفته بودم. بانک وست مینستر کار را از ما تحویل گرفته بود؛ و شعبه مرا زائد تشخیص داده بودند. همه مرا خوش‌شانس می‌دانستند؛ اما خودم مانده بودم چطور اوقاتم را پُر کنم. ازدواج نکرده بودم و زندگی‌ام همیشه در آرامش گذشته بود. سوای دل‌بستگی به گل‌های کوکب، سرگرمی دیگری نداشتم. به‌این‌دلیل تشییع‌جنازه مادرم به‌طرز مطبوعی مرا به‌هیجان آورد. چهل‌سالی می‌شد پدرم مُرده بود. پیمانکار ساختمان و آدم تنبل‌مزاجی بود که عادت داشت بعدازظهرها در جاهای عجیب‌وغریب چُرت بزند. این کارش مادرم را که زن پرجنب‌وجوشی بود، آزرده می‌کرد و همیشه عادت داشت بگردد و پیدایش کند و مزاحمش شود. یادم هست در بچگی یک‌روز به حمام رفتم (آن‌موقع در های‌گیت زندگی می‌کردیم) و دیدم پدرم بالباس توی حمام خوابیده! من که کمی نزدیک‌بینم، فکر کردم پالتویی‌ست که مادرم شسته؛ تااینکه صدای پدرم را شنیدم: وقتی رفتی بیرون، در را از داخل قفل کن!»

درگفت‌وگو با دکتر «محمدحسن ارجمندی» مطرح شد؛

شعرآهنگ؛ تحولی در وزن شناسی شعر

سایه مهرارزشیری

محمدحسن ارجمندی؛ متولد ۱۳۵۳، شهری، دانش‌آموخته دکتری زبان و ادبیات فارسی، مدرس دانشگاه تهران، شاعر و نویسنده ۱۵ کتاب منتشرشده در حوزه شعر و داستان و فیلم‌نامه و نوازنده تنبک است. وی مدت‌هاست تحقیقاتی را درخصوص شیوه‌های نوین وزن‌شناسی شعر انجام داده. گفت‌وگوی کوتاهی با وی انجام داده‌ایم که می‌خوانید.

شعرآهنگ چیست؟

شعرآهنگ، شیوه نوین وزن‌شناسی شعر است که موضوع رساله دکتری زبان و ادبیات فارسی من بود. این رساله دو بخش دارد که بخش اول، «شعرآهنگ» و بخش دوم، «شعرآواز» است.

آیا شیوه شما اولین شیوه وزن‌شناسی شعر فارسی‌ست؟

اگر شیوه عروض را برپایه اصطلاحات آن، شیوه‌ای عربی بدانیم، شعرآهنگ اولین شیوه وزن‌شناسی به‌زبان فارسی‌ست؛ اما اگر معیارمان خاستگاه و زیستگاه ابداع‌کننده آن باشد، بعد از جناب «خلیل ابن احمد فراهیدی» (مبدع شیوه عروض در قرن دوم هجری قمری)، من؛ دومین ایرانی هستم.

یعنی از قرن دوم تا امروز هیچ شیوه جایگزینی برای عروض پیشنهاد نشده است ؟

خیر؛ وزن‌شناسان پس از «خلیل ابن احمد» (که البته بیشترشان ایرانی بودند) به تکمیل و تکامل کار «خلیل ابن احمد» پرداختند.

درمورد سادگی شیوه شعرآهنگ بگویید.

این‌شیوه چنان ساده است که اگر آن‌را در جلسه‌ای یک‌ساعته به کسی‌که از وزن‌شناسی شعر هیچ نمی‌داند، آموزش دهیم، او در پایان جلسه می‌تواند وزن هر شعری را بسنجید و تعیین کند؛ اتفاقی‌که در آموزش شیوه عروض بیشتر به افسانه می‌ماند.

مبنای طبقه‌بندی وزن‌ها در شعرآهنگ چیست ؟

مبنای گروه‌بندی وزن‌ها «زمان» است که اصطلاحاً به آن «کشش وزنی» می‌گوییم؛ یعنی «مدت‌زمان خواندن مصراع».

وزن‌ها را چگونه نام‌گذاری کرده‌اید؟

نام هر وزن به‌شکل کُد عددی‌ست که سه بخش دارد. عدد اول، بیانگر کشش وزنی و نام گروهی‌ست که وزن به آن تعلق دارد که برای مثال: برای وزن دوبیتی، ۱۹ است. عدد دوم، بیانگر تعداد هجاهای بلند آن وزن و عدد سوم بیانگر تعداد هجاهای کوتاه است. درنتیجه، نام وزن دوبیتی در شعرآهنگ می‌شود: ۱۹،۸،۳. درواقع، شعرآهنگ به سه زیرشاخه «دویکی»، «دَمی» و «موسیقایی» تقسیم می‌شود که آنچه گفتم؛ درباره شاخه دویکی بود. زیرشاخه دوم یعنی شیوه «دَمی»؛ هم برای نامیدن وزن‌ها کاربرد دارد، هم شیوه جایگزین شیوه ایقاعی‌ست که اهالی موسیقی برای پیوند شعر و موسیقی به‌کار می‌برده‌اند. در شیوه «دَمی» به‌جای هر هجای بلند از «دَم» و به‌جای هر هجای کوتاه از «دَ» استفاده می‌کنیم؛ پس وزن دوبیتی یعنی «مفاعیلن مفاعیلن فعولن» در شیوه دَمی می‌شود: «دَ دم دم دم، دَ دم دم دم، دَ دم دم» و بالاخره شیوه موسیقایی که وزن‌ها به‌زبان موسیقی (نُت) ترجمه شده است.

پس شما در رساله خود دو شیوه جایگزین پیشنهاد دادید؟

بله شیوه شعرآهنگ را به جایگزینی شیوه عروض و شیوه دَمی را به جایگزینی شیوه ایقاعی.

مزیت شیوه موسیقایی چیست؟

یکی از کاستی‌های عروض، ترجمه‌ناپذیری آن است. این‌امر باعث شده ما نتوانیم مقاله‌ای درخصوص وزن‌شناسی در نشریات غیرفارسی‌زبان یا در همایش‌های ادبی بین‌المللی ارائه کنیم برای این‌منظور وزن‌های شعر فارسی را به نُت (که زبان مشترک همه مردم جهان است) ترجمه کردم.

پس آیا می‌توان شیوه شما را برای وزن‌شناسی اشعار سایر زبان‌ها به‌کار برد؟

بله؛ وزن اشعار هر زبانی را که هجا داشته باشد، می‌توان با شعرآهنگ سنجید و تعیین کرد.

اما بپردازیم به بخش دوم رساله شما؛ یعنی شعرآواز؟

این پژوهش با این فرضیه آغاز شد که «تناسبی میان وزن شعر با گوشه‌های آواز سنتی ایران وجود دارد»؛ با بررسی شیوه آموزش آواز استادان دوامی، مهرتاش، شجریان، کریمی و رضوی سروستانی دریافتم که گوشه‌های ریتمیک آواز سنتی در وزن‌های شعری خاص و گوشه‌های مُدال یا بدنه، در وزن‌های ۱۵ تا ۱۷هجایی خواندنی هستند که نتایج این پژوهش همراه با جدول گوشه‌ها و وزن‌های شعر متناسب در آینده نزدیک در کتاب «شعرآواز» منتشر خواهد شد.

چشم‌اندازتان برای شعرآهنگ چیست؟

معرفی شعرآهنگ در مجامع علمی و دانشگاه‌ها تا در آینده به‌جای عروض در مدارس و دانشگاه‌ها تدریس شود. درپایان لازم است از اولین مشوق و همراهم دراین‌راه، از همسر عزیزم؛ فاطمه مرادی و بعد، از استادان محسن نفر، مرحوم باقر خلیلی، احمد جهانگرد و علیرضا وکیلی‌منش تشکر کنم.

معرفی برگزیدگان نخستین «جشنواره ملی موسیقی خلاق»

سایه زهره سعیدی

برگزیدگان نخستین جشنواره ملی موسیقی خلاق شاهین‌شهر اصفهان در بخش‌های مختلف معرفی شدند.

نوع اثر: موسیقی معاصر ایرانی
- آلبوم دراین‌شب‌ها/موسیقی ارکسترال/امین میرزایی/اصفهان
- مجموعه انسان/کوارتت تار/امیر اخلاقی/کرمان

نوع اثر: موسیقی معاصر کلاسیک
- رخوت/کوارتت زهی/علی اعراب/اصفهان
- راپسودی ایرانی/تماتیزم موسیقی نواحی و ایرانی برای ارکستر/سبحان افسریان/تهران
- دفترچه یادداشت صبا/موسیقی ارکسترال/سعید هنرمند/اصفهان

نوع اثر: موسیقی تلفیقی
- هدیه/تلفیق سازها/سینا بهروزفر/اصفهان
- آلبوم بی‌هنر/تلفیق سازها/جهانبخش احمدپور/لرستان
- آلبوم آشناسوز/ارکستراسیون نوین برای کمانچه آلتو/مهرزاد اعظمی کیا/اصفهان
- مجموعه رزم/تلفیق سازها/نیکان امام‌دوست/گیلان

نوع اثر: نوازندگی
- یان کوتسییر آندرکانگر لندلر برای ویولن و توبا، اپوس ۸۷،۲/ طراحی نو در دوئت ویولن و توبا/ لیلا قضاوی/ اصفهان

نوع اثر: موسیقی ایرانی
- دگرسازی‌های فارابی/موسیقی فارابی/حمیدرضا حسن‌پور/اصفهان
- آلبوم خرامان/نوازندگی خلاقانه/فاطمه فریدی‌زاده/اصفهان
- آلبوم قره‌نو/نوازندگی نو/مصطفی قناعت/اصفهان

نوع اثر: موسیقی مذهبی
- دل بدون تو، شد موسم گل/ خواندن سنتی پیش‌واقعه‌ها/ برادران سعیدی/ اصفهان
- کتب آموزش موسیقی پیش‌خوانی، آموزش موسیقی تعزیه و جنگ بیاض نگارش کتب/ اسدالله علی عسگری رنانی/ تهران

نوع اثر: آهنگسازی باگرایش سازهای اقوام
- آلبوم بخارا/ تلفیق سازها/ صادق چراغی/ تهران
- گویش‌های اجدادی/ تلفیق سازها/ علی‌اصغر رحیمی/ اصفهان

نوع اثر: صنعت
- نی لنگ هفت‌بند ابداعی/ ساخت ساز جدید/ محمد مشفق/ خراسان‌رضوی
- ساز یسنای/ ساخت ساز جدید/ بهروز بیگی/ همدان
- سنتور آسان‌کوک/ ساخت ساز جدید/ محسن دهقانی جوشقانی/ البرز

نوع اثر: پژوهش
- مقوله‌های فرهنگی تولید، توزیع و مصرف موسیقی ملی ایران و ارائه مدل پارادایمی پدرام جوادزاده/ تهران
- موسیقی رسانه (قالب‌ها، کاربردها و کارکردها)/ یونس محمودی (گلستانه)/ تهران
- تأثیرات موسیقی مردم‌پسند بر فرهنگ موسیقایی اقوام (اعراب خوزستان)/ محمود مشهودی/ اهواز
- دستگاه شور و خاستگاه پیشاقاجاری آن/ ارسطو میهن‌دوست/ تبریز
- آیین نوبت‌نوازی در اصفهان/ حامد یونسی/ اصفهان

آیین اختتامیه جشنواره (۲۰ تا ۲۴ دی ماه ۱۴۰۳) در شاهین‌شهر اصفهان برگزار خواهد شد.

شاتر

معرفی عکاسان برگزیده مسابقه عکس تئاتر «بونکر ۱»

هم‌زمان با شب اجرای عکاسان نمایش «بونکر ۲» به‌کارگردانی «جلال تهرانی»؛ عکاسان برگزیده مسابقه نمایش «بونکر ۱» جوایز خود را دریافت کردند. از مجموع ۲۵۷ عکس ارسالی از ۸۷ عکاس تئاتر به دبیرخانه مسابقه، ۲۰ اثر از ۱۷ عکاس با نظر هیئت‌داوران؛ متشکل از «گلاب آدینه، ابراهیم حسینی و مهدی نصرتی» به بخش مسابقه و نمایشگاه راه یافتند و نهایتاً «سیاوش حبیبی، عاطفه قدرتی و امیرحسین لولایی» به‌عنوان سه برگزیده نهایی، جوایز و جایزه نقدی خود را دریافت کردند. آثار راه‌یافته به نمایشگاه در سالن انتظار «قشقایی (تئاترشهر)» و سایت «مکتب تهران» درمعرض‌دید عموم قرار گرفت. نمایش «بونکر ۲» به‌کارگردانی «جلال تهرانی»؛ با بازی «گلچهره سجادیه، بهنوش طباطبایی و مهدی نصرتی» که اجرایش در سالن قشقایی آغاز شده نیز دارای مسابقه عکاسی‌ست و تاکنون میزبان عکاسان زیادی بوده است.

صحنه

هدیه ویژه «توراهی» برای دانشجویان!

نمایش «توراهی» به‌نویسندگی جعفر غلام‌پور براساس طرحی از مسعود ترابی؛ باتوجه‌به شرایط اقتصادی و لزوم حمایت از دانشجویان و هنرجویان تئاتر و دیگر رشته‌ها؛ تا پایان اجرا به‌صورت «نیم‌بها» میزبان دانشجویان است. امین اکبری‌نسب، روناک برخوردار، کاظم برزگر، حسن تدینی، سما زارع، تداعی سعیدی‌فر، سامان کرمی (مهمان از گروه تئاتر مروارید)، فائزه نصراله‌پور، گلاره مقدم، فرشاد مهدی‌زاده و نسا یوسفی؛ اسامی بازیگران این نمایش به‌ترتیب حروف الفباست. آرتابان انصاری‌فر و هامین اکبری‌نسب نیز بازیگران خردسالی هستند که دراین‌نمایش حضور دارند. «توراهی»؛ یک نمایش ایرانی و کمدی‌ست که انتظار خانواده‌ای را پس‌ازمرگ پدر برای تقسیم ارث‌ومیراث به‌نمایش می‌گذارد؛ انتظاری که با حضور یک مسافر کوچک آن‌طورکه باید پیش نخواهد رفت! از دیگر عوامل این اثر می‌توان به طراح لباس: آلماگشتاسب/ طراح نور: حسین کاظم‌رودباری/ طراح صحنه: رضا بهرامی/ مدیر تولید: میلاد بهرامی/ برنامه‌ریز: مریم سعیدا/ گروه کارگردانی: فرشاد مهدی‌زاده، دانیال یعقوبی و مریم سعیدا/ دستیاران لباس: سینا احمدپور و کمند خراسانی/ طراح پوستر و بروشور: بهرام شادانفر/ عکاس: محبوبه فرج‌اللهی/ مدیر روابط‌عمومی: نگار امیری؛ اشاره کرد. این اثر در «تماشاخانه سنگلج» به‌روی صحنه می‌رود.

دکه

انتشار شماره ۲۵ «نمایش‌شناخت»

فصلنامه اختصاصی تئاتر «نمایش‌شناخت» که یکی از معدود نشریات مستقل و غیردولتی حوزه تئاتر است و طی هفت‌سال‌گذشته با نظم انتشار کامل بر پیشخوان نشریات قرار گرفته، به شماره ۲۵ رسید. سردبیری این نشریه را نظر احمدی برعهده دارد و فرهاد ناظرزاده کرمانی، حسین اسماعیلی، سعید فرهودی و مسعود دلخواه نیز تحت‌عنوان مشاور با «نمایش‌شناخت» همکاری می‌کنند. شماره ۲۵ این فصلنامه به‌مناسبت انتشار جلد پنجم و پایانی کتاب «ادبیات نمایشی در ایران» به‌قلم جمشید ملک‌پور باعنوان «کتاب‌شناخت» منتشر شده و تمامی مطالب مندرج در شماره مذکور، به این اثر مهم و شناخته‌شده تاریخ ادبیات نمایشی و نویسنده آن اختصاص یافته است. مدیرمسئول و سردبیر مجله در یادداشتی بر این «ویژه‌نامه» پیرامون ضرورت نقد کتابی نظیرِ «ادبیات نمایشی در ایران» یادآور شد: «چنین پژوهش‌هایی در ارتباطِ وثیق با خوانش‌ها و پژوهش‌های دیگر توسعه می‌یابند؛ چنانکه کتاب بنیاد نمایش در ایران نوشته ایرج جنتی عطایی زمینه را برای نگارش کتاب دکتر ملک‌پور فراهم آورد». وی ضمن گلایه از عدم‌توجه به کار پژوهشی در حوزه تئاتر؛ به‌ویژه درزمینه نقد کتاب‌های مهمی نظیرِ کتاب «ادبیات نمایشی در ایران» نیز در فراز دیگری از یادداشت خود خاطرنشان کرد: «اگر کتاب ادبیات نمایشی مورد تبیین، تحلیل و مداقه صاحب‌نظران قرار گرفته بود، امروز ازطرفی شاهد تولید آثار متعدد دیگر و همین‌طور، ویرایش‌های تازه و توسعه کمی‌وکیفی خود کتاب ادبیات نمایشی بودیم». در شماره ۲۵ مجله، یادداشت‌هایی به‌قلم حسین اسماعیلی و شهلا میربختیار به رشته تحریر درآمده؛ همچنین گفتگویی اختصاصی با جمشید ملک‌پور انجام گرفته که در بخش پایانی آن، تصاویری از اسناد مرتبط با آرشیو شخصی ملک‌پور برای اولین‌بار منتشر شده است. از دیگر بخش‌های مهم این شماره می‌توان به پرونده‌ای تحت‌عنوان «جستار» اشاره نمود که دربرگیرنده مقالاتی از اردشیر صالح‌پور، فرزام حقیقی و آرش زرنیخی است و دراین‌مقالات؛ به‌طور ویژه جلد پایانی «کتاب ادبیات نمایشی در ایران» بررسی و تحلیل شده است. شماره جدید فصلنامه «نمایش‌شناخت» در ۸۲صفحه و با قیمت ۱۲۰هزارتومان بر پیشخوان نشریات سراسر کشور قرار گرفته و برای سفارش اینترنتی نسخه فیزیکی مجله می‌توان به سایت‌های تخصصی فروش کتاب و مجله مراجعه کرد.

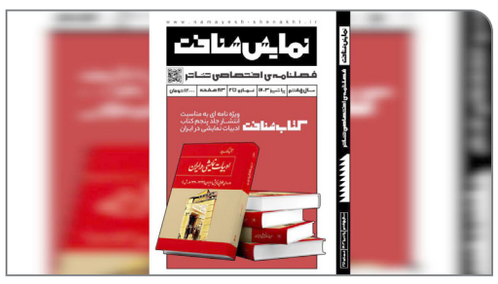

گالری

«دیوارها را برداریم» به‌روایت «پوریا قلیچ‌خانی»

نمایشگاه انفرادی عکاسی «دیوارها را برداریم» با مجموعه ۲۵ قابِ عکس از «پوریا قلیچ‌خانی» تا عصر امروز بین ساعات ۱۶ تا ۱۹ در گالری «خورشید» به‌تماشاست. در بیانیه هنری رویداد چنین آمده است: «دیوارها را برداریم؛ عنوان تور نمایشگاه عکس من با موضوع ارتباط کودک و طبیعت است که از سال ۹۵ در مازندران، مسیر خود را آغاز کرد و تا سال ۹۹ در ۱۵ استان (مازندران، تهران، همدان، گلستان، یزد، فارس، گیلان، قزوین، اراک، زنجان، اصفهان، آذربایجان‌غربی، کردستان، هرمزگان، البرز) و در قالب ۲۲ نمایشگاه برگزار شد. حدود چهارسال، این تور مسکوت ماند؛ تااینکه طی پروژه اخیرم در تالاب هورالعظیم خوزستان، مجذوب کودکان تالاب‌نشینی شدم که بدون لپ‌تاپ، اسباب‌بازی مدرن و حضور در کلاس‌های خلاقیت و موسیقی؛ سرخوش و رها کودکی می‌کنند و از ته دل می‌خندند. اسباب‌بازی آن‌ها آب، خاک و گاومیش و فضای کلاس آن‌ها تالاب است. این شادی و رهایی بدون وصف، من را برآن‌داشت تا دوباره پرونده این تور نمایشگاه را باز کنم و با زبان هنر، پیام‌رسانِ این‌امر باشم؛ که شادی، خلاقیت و رشد همه‌جانبه کودکانمان، نه از راه کلاس‌های گران‌قیمت و طاقت‌فرسا و نه از محبوس‌کردن آن‌ها در فضاهای آموزشی مصنوعی؛ بلکه از راه اتصال به مادر زمین و عناصر طبیعی نظیر آب‌وخاک و ازطریق بازی آزاد و رهایی در طبیعت است». این هنرمند، مدرک کارشناسی ارشد تنوع‌زیستی دانشگاه شهید بهشتی را دارد و پیشرو در تلفیق «هنر و محیط‌زیست» در ایران و مؤلف کتاب عکس «دیوارها را برداریم»؛ نخستین اثر تحسین‌شده هیئت‌داوران در جایزه ملی «مهرگان علم» دوره ۱۴ و ۱۵ است. همچنین، عضو انجمن عکاسان ایران است. گالری «خورشید» در بلوار آفریقا، کوچه تور، پلاک ۷۰، طبقه یک، واحد یک واقع است.